4e Jaarg. 1850. N°. 31. Zaturdag 3 Augustus.

LANDHUISHOUDELIJKE COURANT.

Weekblad voor den

NEDERLANDSCHEN AKKERBOUWER, VEEHOUDER, HOUTTELER, BOOMKWEEKER, WARMOEZIER EN GRONDEIGENAAR.

Dr. J. WTTEWAALL, Hoofdredacteur.

Wekelijks verschijnt een nommer. — *Abonnement* voor 't vierdeljaar *f*1.80; vrachtvrij door het geheele rijk *f*2.00. Enkele nommers, voor zoover de voorraad strekt, verkrijgbaar voor *f*0.16. *Aankondigingen* van acht regels en minder, worden geplaatst voor *f*1.25; elke regel meer voor *f*0.10, zonder afzonderlijke berekening van zegelregt. — Alle Aankondigingen gelieve men in te zenden aan den Uitgever J. G. MEIJER te *Arnhem*, uiterlijk vrijdag morgen. — Alle berigten, brieven en te plaatsen stukken aan den HOOFDREDACTEUR te Voorst, bij Zutphen. Van inzenders bij de Redactie niet bekend, vrachtvrij.

Berigten van Landbouw-Genootschappen.

VERSLAG wegens den toestand van den Landbouw in Gelderland en dien van de Geldersche Maatschappij van Landbouw, wegens de Hoofdafdeeling dier Maatschappij uitgebragt, in de Algemeene Vergadering, gehouden te Zutphen, den 4 Junij 1850.

(*Vervolg van no. 29.*)

Water werktuigen door stoom in beweging gebragt, heeft de wetenschap en de ondervinding ons thans doen kennen als datgene waarnaar men overal trachten moet bij diegene onze Rivierpolders welke overlast van kwel en regenwater hebben. Hoewel nu het voorbeeld van den Molenpolder van Wamel nog niet na is gevolgd, mag men met grond hopen dat dit zeer vele, zoo niet de meeste bewoners onzer polders welke daaraan kennis hebben, heeft overtuigd van naar iets dergelijks te moeten streven, zoo zij niet blijven willen in den tegenwoordigen toestand of, wat bij den Landbouw hetzelfde is, zoo zij niet willen achteruit gaan. (1) In de overige polders aan Maas en Waal, heeft men het voorbeeld te nabij de hand, dan dat daar eindelijk niet de gemeenschappelijke nood leiden zal, tot een eendragtig zamenwerken der verschillende polders en tot het overwinnender talloozе bezwaren die steeds ontstaan, wanneer zeer velen eenstemmig moeten handelen, wanneer zij allen geld moeten uitgeven en 't, gelijk in alle soortgelijke gevallen onmogelijk is, om voor een ieder zijn aandeel in de onkosten volkomen evenredig te maken aan het te genieten voordeel. In Bommelerwaard, in den polder van Veluwe heeft men de oprigting van Stoomgemalen beraamd, maar de uitvoering is nog in wijde zakken! De plannen voor het groot aantal polders buitendien, dat daaraan volstrekt behoefte heeft, schijnen echter nog geheel binnens kamers te blijven.

Ontoereikende waterlozing is dus de voorname oorzaak van den tegenwoordigen toestand waarin vele der kleilanden in Gelderland verkeeren. Een ander beletsel tegen verbeteringen zijn de *tienden*. De tiendzaak is in Gelderland in het afgeloopen jaar weêr onderscheiden malen ter sprake geweest. Zij is moeijelijk te begrijpen en de meeste tiendpligtigen zijn maar al te zeer geneigd om de tienden als eene gewone belasting te beschouwen, die alzoo vereffend wordt zoo dra men den tiendbaren grond verkoopt. Gewone belastingen echter moeten van de oppervlakte gronds steeds in gelijke hoeveelheid genomen worden; tienden worden geheven van de geteelde vruchten en vermeerderen naarmate de oogsten vermeerderen, hetzij ten gevolge van gunstige jaren, hetzij (en daarin zit de vraag) ten gevolge van de meerder moeite en kosten die de boer aan den akker besteedt. Dat ten gevolge daarvan tienden, verbeteringen beletten is duidelijk; want alle verbeteringen, alle moeite en kosten die men aan den akker besteedt geschieden met het vooruitzigt op winst. Steekt de tienheffer die winst in zijn zak, gelijk hij werkelijk doet, dan zal geen verstandig mensch zijnen akker verbeteren, ten pleiziere van een ander en zonder zelfs een »dankje wel" te oogsten. (1) Zeer gemakkelijk te begrijpen is evenwel deze tiendquaestie niet, en heeft dit helaas gemeen met de voornaamste grondwaarheden der staathuishoudkunde, die ook meestal, slechts bij een grondig nadenken duidelijk te bevatten zijn. Dit is zoo zeer het geval dat men onder de honderd gewone bouwlieden die tiendpligtige gronden bebouwen er misschien negen en negentig zal aantreffen welke hoegenaamd geen voordeel zien in de verandering van tienden in vaste, onveranderlijke grondrenten; die huns ondanks gedwongen zullen moeten worden om de tienden af te koopen, wanneer men eens daartoe overgaat. Maar dit verandert de zaak niet, dit kan de waarheid niet onwaar maken dat tienden allernoodlottigst verbeteringen in den landbouw belemmeren, en dat wij Nederlanders onbegrijpelijk dwaas en kortzigtig handelen, door het voorbeeld van alle de natiën die ons omringen, van de Spanjaarden en Portugeezen zelfs, niet na te volgen en het heffen der tienden in natura af te schaffen. Het gevoelen echter dat de verandering der tienden in vaste grondrenten noodzakelijk is, wint ook in Gelderland aanhoudend veld. De Commissie van Landbouw heeft in het afgeloopen jaar, in dien geest een adres aan den Staten Generaal ingezonden. De Algemeene Vergadering onzer Maatschappij heeft met eenparige stemmen dat voorbeeld gevolgd, en later hebben de meeste leden van de besturen der Afdeelingen, daartoe aangezocht door een der ijverigste onzer bestrijders der tienden, bij twee gelijkluidende adressen nogmaals daarop aangedrongen. De Hoofdafdeeling heeft getracht om deze zaak te verduidelijken en wat de tienden eigentlijk uitwerken aan het licht te brengen, door het opmaken van een algemeen statistiek overzigt te beproeven. Op de door haar rondgezonden staten, heeft zij tot dus verre, slechts uit ¼ der gemeenten van Gelderland voldoende antwoorden ontvangen. Zij heeft die echter tot een geheel vereenigd, en met de hoop om ze later te kunnen uitbreiden, in hare Berigten opgenomen. Geen onzer vruchtbare kleistreken welligt wordt met meer zorgeloosheid bebouwd dan de Over-Betuwe. Daar treft men akkers aan welke om het andere jaar gezomervoord, maar nimmer of genoegzaam nimmer gemest worden; zou nu juist dat stelsel van oogsten, met het minstmogelijk aanwenden van kosten, niet welligt onwillekeurig door de landbouwers zijn verkozen als stemmende het meest overeen

(1) In de *Mededeelingen over 1847* is een stukje opgenomen dat voornamelijk ten doel heeft om de gunstige resultaten van Stoomgemalen voor polders, meer algemeen bekend te maken. Ter verspreiding onder de inwoners van polders, zijn daarvan nog een aantal afdrukken bij den Algemeenen Secretaris voorhanden, en op aanvrage bij hem of de Secretarissen der Afdeelingen verkrijgbaar.

(1) Hoezeer de Tiendheffer de winst tot zich neemt van hetgene tot verbeteringen van den akker wordt uitgegeven, blijkt ten duidelijkste uit de navolgende berekening. Stel de onzuivere opbrengst van een bunder akkerland op *f*160 waarde, waarvan den Tiendheffer $\frac{1}{10}$ of *f*16 toevallen, zoodat er voor den Bouwman, den Tiendpligtige, *f*144 overblijven. Hoewel dit nu voor den laatstgenoemde een hoogst onaangenaam gemis is van een gedeelte van zijnen oogst, zoo is dit noch nadeelig, noch onbillijk, want de grond is met dat bezwaar willens en wetens gepacht of aangekocht. Maar nu besteedt de Landman *f*50 tot het verkrijgen van eenen beteren oogst op dien akker met het plan, natuurlijk, om dat geld met de rente en bovendien met winst terug te krijgen. Stel de winst op 6, de rente op 4 ten honderd, zoodat hij eenen oogst van *f*199 waarde *zuiver* of, met inbegrip van den tiend, *f*215 onzuivere waarde moet verkrijgen. Heeft hij nu goed gespeculeerd, gelukt hem de onderneming volkomen en staat er dus werkelijk een oogst van *f*215 aan waarde op het veld, dan komt de tiendheffer, neemt daarvan $\frac{1}{10}$ of *f*21.50 en — er blijven slechts *f*193.50 voor den boer over, zoodat hij noch rente, noch winst van zijn besteede kapitaal geniet en dit zelfs terug ontvangt met een verlies van 1 ten honderd. Het blijkt hieruit overtuigend dat degene, welke aan tiendbaren grond kosten besteedt, zulks ten profijte doet van den Tiendheffer en zich zelve verlies berokkent.

met de zeer menigvuldige tiendpligtige landen die hier aanwezig zijn? (1)

Het is zonder twijfel driest gesproken om den tegenwoordigen achterlijken toestand van den Landbouw, op onze zoo gezegende kleilanden voor een zeer groot gedeelte, te durven toeschrijven aan *onkunde in hun bedrijf* van de Landbouwers. Maar ik geloof die uitspraak door eene menigte voorbeelden, voldingend te kunnen staven. Of zou' het niet erkennen door het gros van den landbouwersstand, dat in het verbeteren der waterlozing door een eendragtig zamenwerken der belanghebbenden en in de afschaffing der Tienden de hoofdverbetering van den landbouw in deze streken gelegen is, niet hoofdzakelijk aan onkunde zijn toe te schrijven? — Ik geloof 't ook met den naam van onkunde te moeten bestempelen, wanneer men algemeen onder den gewonen boerenstand hoort staande houden, dat het heerschende stelsel van eene uitputtende korenbouwerij met braak, het beste voor hunne gronden geschikt is, terwijl zij niet overtuigd zijn (ten gevolge van dit te hebben geleerd) dat eene vruchtwisseling met het overvloedig aanhouden van vee zonder den minsten twijfel voordeeliger uitkomsten oplevert. — Het is onkunde, wanneer die boeren zich niet schamen over de heerlijke gewassen van Hederik, Klaprozen, Korenbloemen, Bolderik en dergelijke planten, welke zij op hunne akkers telen. Zekerlijk sieren deze met hare schoone bloemen allerteekenachtigst de velden, maar zij zijn een gruwel in de oogen van hen, die *weten*, dat de Zeeuwen, b. v., deze onkruiden reeds allen in het vroege voorjaar uit Tarwe en Zaad *geschrepeld* hebben, terwijl onze kleiboeren er nog niet aan denken om eene hand naar hunne gewassen uit te steken. — Dat onze kleiboeren erbarmelijke raderploegen, soms met houten risters en die dikwijls den grond slechts op zij' schuiven zonder hem om te keeren, boven de thans zoo volmaakte nieuwere werktuigen verkiezen, is alweder onkunde, want het is reeds langs bewezen en uitgemaakt, dat deze verre de voorkeur verdienen. — Om dezelfde reden gebruiken zij geene Ondergrondsploegen, noch dusgenoemde Extirpators, noch Scarrificators, allen werktuigen die de kosten van aankoop dubbel vergoeden door het werkloon, dat zij doen besparen. — Om dezelfde reden ziet men de veeteelt nog algemeen zoo zeer veronachtzaamd. Men kent de veerassen niet die wij zelve bezitten en welke 't meest passende zijn voor het gebruik dat men zich daarvan voorstelt; men weet niet welke rassen de uitlanders hebben en welke te verkiezen zijn boven onze inlandsche en, wat nog 't voornaamste is, men kent de regelen niet die den veefokker leiden moeten bij het veredelen van zijn vee in zich zelf. Zoo lang men dit alles niet grondig kent, zullen alle pogingen tot veeveredeling aangewend, *proeven* blijven, die zelden tot goede resultaten leiden. Veelal zijn die proeven nutteloos en verloren moeite, terwijl zij door de wetenschap reeds lang beslist zijn. — Zou' men het ook geene onkunde moeten noemen, wanneer men bij het oprigten van nieuwe boerenwoningen, die nog meesttijds in den ouden reeds voor lang afgekeurden vorm ziet optrekken, waardoor de stallingen in plaats van mestbewaarders, mestvernielers worden; waardoor de boer al dikwijls genoodzaakt is om, door het aanhouden van meer werkvolk dan noodig is, te boeten voor de fouten die men bij het inrigten van zijne woning en zijne stallingen begaan heeft. — Dat *kennen*, KUNNEN ten gevolge heeft gehad, zien wij aan eene menigte voorbeelden. Hierin mogen wij eene bevestiging onzer meening zien, dat het niet kunnen en het niet doen al zeer dikwijls aan het niet kennen moet toegeschreven worden. De Paardenfokkers om Tiel weten allen, dat zij de verbetering van het Geldersche ras kunnen verkrijgen door het gebruiken van Oldenburgsche of Jeversche Hengsten — en de Commissie is reeds benoemd die voor gemeenschappelijke rekening zulk eenen hengst zal gaan halen (1). De Landbouwer VAN DULM te Elst, leerde op de tentoonstelling te Nijmegen, de Leicester Rammen kennen, welke derwaarts gezonden waren door den Hr. VAN DEN BOSCH uit de Wilhelmina polder, en VAN DULM trok naar Londen om zich Leicesters aan te schaffen (2). De Heer TAATS Burgemeester van Dodewaard, heeft zich beijverd om de teelt van de Meekrap te leeren kennen, heeft die sedert 1846 beproefd en is tot het resultaat gekomen, dat daarvan gemiddeld *f* 700 zuivere opbrengst van het bunder te trekken zijn, ten gevolge waarvan hij thans reeds 5 bunder met Meekrap heeft bezet (3). Ik ben overtuigd, dat er zoo nog eene menigte andere voorbeelden aan te halen zouden zijn van vooruitgang en verbeteringen op onze kleilanden, die het gevolg van kennis zijn, behalve op die enkele boerderijen natuurlijk, welke alom als uitstekende voorbeelden bekend staan, en die ik hier niet behoef aan te halen.

Maar het wordt tijd dat wij tot de beschouwing van den tegenwoordigen toestand van den Gelderschen *Landbouw op het zand* overgaan. Ten einde niet al te wijdloopig te worden, zal hier slechts op eene enkele oorzaak van dien toestand gewezen worden: op het thans nog algemeen heerschende Drieslagstelsel, het gevolg van de vroegere Marken met zeer uitgestrekte Gemeente-Gronden. (*Vervolg hierna.*)

(1) De 10059 bunders bouwland van de Afdeeling Over Betuwe hebben volgens de kadastrale schatting een belastbaar (zuiver) inkomen van *f* 209802, of gemiddeld bijna *f* 21 van het bunder. De gemiddelde opbrengsten der tienden in Over-Betuwe aan bijzondere personen behoorende, bedragen zich *f* 23063 jaarlijks, van vereenigingen en gestichten *f* 7093; van het domein *f* 6244, of te zamen *f* 36400: zoodat gemiddeld elke bunder bouwland opbrengt ruim *f* 3½ aan tienden, of 17 ten honderd van het belastbaar inkomen, of 2 pCt. meer dan de grondbelasting die ongeveer 15 ten honderd van het belastbaar inkomen zal bedragen.

(1) Zie de *Berigten* der Geld. Maatsch. bldz. 78.

(2) Omstreeks den 1sten October van het vorige jaar heeft gezegde Landbouwer J. W. VAN DULM deze Engelsche Rammen te Londen aangekocht en die met *f* 144 betaald. Het transport heeft zich *f* 26.55 bedragen, zoodat het stuk op *f* 70 te staan komt. Deze Rammen hebben 22 schapen besprongen. Over de uitkomsten valt natuurlijk nog weinig of niets te zeggen; maar die zijn niet twijfelachtig voor degenen, welke de schaapskudden kennen van den Heer VAN DEN BOSCH en van den Heer VAN GENNEP in de Zuidplas-polder.

(3) De uitkomsten van de Meekrapteelt van den Heer TAATS, waarvan in de *Mededeel.* van 1848, III bldz. 197 het een en ander medegedeeld is geworden, zijn geweest als volgt:

In 1846 zijn er bepoot 90 N. roeden, welke aan onkosten van bebouwing, uitdelven, vervoer en verwerking in de stoof hebben gekost *f* 706.92½. Deze zijn in Dec. 1849 verkocht, 7 vaten netto 3161 N. p. tegen *f* 46.5 de 100 N. p. of voor *f* 1454.05.

In 1847 bepoot 72 Roeden, onkosten *f* 445.96½ opbrengst in 1849, dus 3 jarige mede, en verkocht in Febr. 1850, 1859 N. p. tegen *f* 50.5 dus voor *f* 900.75.

In 1848 bepoot 82 Roeden, onkosten *f* 465.84 gedolven in 1849, 2 jarig, en verkocht in Febr. 1850, 1982 N. p. tegen *f* 50.5 dus voor *f* 1000.

In 1849 zijn 1½ bunder uitgepoot, die zeer gunstig staan, en thans in 1850 ongeveer 2½ bunder, terwijl twee landbouwers onder Dodewaard mede die teelt ondernomen hebben.

In deze drie jaren 1846—49 zijn dus te zamen bepoot 244 Roed., aan onkosten betaald *f* 1618.73, geoogst 7002 N p., welke verkocht zijn voor *f* 3354.80. Er is dus eenen zuiveren opbrengst van *f* 1736.17 verkregen of gemiddeld jaarlijks van het bunder 2870 N. p. Krap en ruim *f* 700 zuivere winst.

Van de onkosten komen ⅓ voor delven, ⅓ voor verwerken aan de stoof en ⅓ voor alle andere uitgaven. De grond behoort twee steek losgespit te worden. (In Zeeland is het bewerken van den ondergrond met den ondergronds ploeg beproefd. Vergelijk *Berigten* 1849 bldz. 4.) De akker moet die vruchtbaarheid hebben, dat hij eenen goed n Tarwenoogst zoude kunnen voortbrengen. De vruchten die de Meekrap hebben opgevolgd, zijn uitnemend gelukt. (In Zeeland laat men Vlas, Erwten of Boonen volgen.) De geleverde Meekrap was van de beste hoedanigheid, en heeft doorgaans den hoogsten prijs aan de Hollandsche Markt kunnen behalen. De bedongen prijzen waren echter niet hoog, want gemiddeld hebben die in de laatste 40 jaren *f* 54 bedragen, terwijl zij in 1845 zelfs tot *f* 80 en *f* 100 de 100 N. p. waren geklommen.

Maatschappij van Landbouw en Bloemkweeking van het Hertogdom Limburg.

PROGRAMMA der Tentoonstelling van Landbouwvoortbrengselen en der Wedstrijden van Vee en Ploegen.

Art. 1. De tentoonstelling der Landbouwvoortbrengselen zal plaats hebben te Maastricht, op het plein des Raadhuizes, den 8sten, 9den en 10den September 1850, en geopend zijn gedurende die dagen van 9 ure des morgens tot des namiddags ten 4 ure.

De voorwerpen moeten aan het lokaal der tentoonstelling *vrachtvrij* worden ingezonden, uiterlijk op Vrijdag den 6den September 1850; — doch worden de inzenders verzocht de opgave der in te zenden voorwerpen reeds voor den 1sten September aan den Algem. Secret. of aan den Burgemeester hunner gemeente te doen.

Art. 2. De vee- en ploegwedstrijd zal gehouden worden op den 9den September 1850, in het gehucht Scharn, een vierendeel uurs van Maastricht, regter oever der Maas, gelegen.

Voor tien ure des morgens moet al het mededingend vee ter plaatse gebragt zijn.

Er zal voor ieder vee-soort eene afgeslotene plaats worden ingerigt, als ook eene bijzondere plaats voor de werktuigen en de gereedschappen welke ter toon zouden ingezonden worden.

Ieder inzender moet voor zijn vee zorg dragen;

en ten dien einde een bekwaam persoon gelasten, om daar bij te blijven, en het onder geen voorwendsel te verlaten; voor stieren en hengsten kan die last aan twee geleiders worden opgedragen.

Art. 3. De ploegwedstrijd zal, zoo mogelijk, ten 2 ure des namiddags beginnen.

Het veld des wedstrijds moetende verdeeld worden in zoovele deelen als er mededingers zijn; zoo worden deze verzocht, voor den 1sten September 1850, aan den Algemeenen Secretaris opgave te doen van hunne namen en van de soort van ploeg met welke zij ten wedstrijde zullen dingen.

Aan ieder mededinger zal, door het lot, het door hem om te ploegen deel aangewezen worden.

Geene ploeg mag met meer dan twee paarden bespannen, noch door meer dan eene persoon bestierd, geleid of aangeraakt worden, van het begin tot het einde des wedstrijds.

De om te ploegen deelen zullen ieder van gelijke grootte zijn, doch niet grooter dan 8 Nederl. Roeden, afgemeten door eene diepe ploegvoor, en van elkander gescheiden zijn door eenen afstand van ten minste twee Nederl. Ellen.

Naast bij het veld des wedstrijds zal een gemeen terrein aangewezen worden, om ieder mededinger zijnen ploeg te laten beproeven, te regelen en in orde te stellen, volgens de natuur en den staat van den grond en de diepte waarop zal moeten geploegd worden.

De diepte van omploegen zal eerst bepaald worden des morgens van den dag des wedstrijds, dewijl de meerdere of mindere droogte des terreins in aanmerking moet komen. Echter zal de diepte nooit minder kunnen zijn dan 2 Nederl. palmen.

Geen mededinger mag vore nemen of met zijn ploegijzer den grond besteken voor het te geven teeken des vertreks.

Diegene welke voor het gegeven teeken vertrokken is, zal verpligt zijn dadelijk aan het begin zijner vore weder te keeren op straffe van uit den wedstrijd gesloten te worden: diegene welke te laat vertrekt, wijte het zich zelven.

De Leden van het Jurij of der beoordeelende Commissie zullen op ieder geopende vore, en bij middel van een daar toegepast werktuigje de diepte nameten en er noot van houden.

Van twee even goed bewerkte beploegingen, zal diegene welke in den kortsten tijd verrigt is den prijs behalen. — Van twee even snel afgeloopene bewerkingen, zal de meest volmaakte overwinnend zijn. — Voor de overige beploegingen zal het Jurij in aanmerking nemen dat de bestanddeelen van eene goede beakkering zijn: *onoverdrevene snelheid gepaard met volmaaktheid*, en volgens deze twee voorwaarden zijn onpartijdig oordeel vellen,

Art. 4. De inzenders moeten, behalve hunne namen, hoedanigheid en woonplaats, de noodige opgaven, bewijzen en getuigschriften bij de inzending voegen, aanduidende:

A. Wat de voortbrengselen betreft, de plaats waar, de grondsoort waarin, en zoo dit te pas komt, de tijd waarop deze door hen verbouwd, geteeld of gemaakt zijn, als ook de hoeveelheid die bij den inzender volgens het aangewezen monster aanwezig is.

B. Wat het vee aangaat, naar welk nummer van 't programma de inzender dingt, de kleur en het ras (inlandsch, gekruist of vreemd) van het dier, de tijd wanneer en de plaats waar het geboren en aangefokt is; dat de inzender daarvan gedurende de laatste drie maanden eigenaar is geweest, en niet uitsluitend veekoopman is — en, bovendien het vette vee, op welke wijze het is gemest, en, zoo het mogelijk is, wat de kosten daarvan geweest zijn.

C. Ten opzigte der werktuigen, de vermelding van de soort en het gebruik waartoe zij dienen, de naam van den uitvinder of van die ze verbeterd heeft, en, zoo daartoe geen aanleiding is, de aanduiding van het werktuig waarnaar het ingezondene gemaakt is, waar en door wien het vervaardigd is.

Die bewijzen en getuigschriften moeten gewaarmerkt worden door een lid van het Hoofd-Bestuur der Maatschappij of wel door een lid der Provinciale Commissie van Landbouw of door den Burgemeester der gemeente waar de inzender woonachtig is.

Art. 5. Alleen de inzenders, welke in het Hertogdom Limburg woonachtig zijn, worden ter mededinging naar de bepaalde prijzen toegelaten.

Nogthans zal aan de voortbrengselen, als ook aan het vee en de werktuigen, door vreemden of door personen, buiten de provincie wonende, ingezonden, de tentoonstelling vergund worden.

Art. 6. De beoordeeling van het ingezondene geschiedt door commissiën van deskundigen, benoemd door het Hoofdbestuur; — iedere commissie beslist bij meerderheid van stemmen, en bij elk lid der commissiën bestaat de verpligting, noch zijne eigene, noch de stemming van zijnen ambtgenoot, buiten de beraadslaging, bekend te maken.

Art. 7. De ingezondene voorwerpen blijven het eigendom der inzenders. Wie ze niet terug verlangt, wordt verzocht zulks bij de inzending aan het bestuur kenbaar te maken.

Het vee en de werktuigen moeten na den afloop van den wedstrijd, op den 9den September, doch niet voor 2 ure des namiddags, afgehaald worden. — De ingezondene landbouw-producten worden op Woensdag den 11den en Donderdag den 12den September, van des morgens 9 tot des namiddags 5 ure, aan de inzenders zelve of aan iemand van hunnentwege terug gegeven. Na verloop van die dagen zijn de teruggeblevene voorwerpen het eigendom der Maatschappij.

Art. 8. De prijsuitdeeling heeft plaats door het Hoofdbestuur der Maatschappij op Maandag den 9den September, des namiddags ten 4 ure, op eene nader te bepalen plaats.

Art. 9. De leden der Maatschappij van Landbouw en Bloemkweeking van het Hertogdom Limburg, hebben, op vertoon van hun *bewijs van kwitantie over 1850*, voor zich en ééne vrouw den *vrijen toegang*, zoowel tot de tentoonstelling als tot de wedstrijden.

De inzenders, geene leden zijnde, hebben voor hun persoon mede vrijen toegang, mits zij bij het inkomen hunnen naam op eene daartoe voorhanden zijnde lijst teekenen. (1)

Art. 10. De volgende prijzen worden uitgeloofd aan de *beste* der navolgende voorwerpen:

AKKERBOUW.

Voor landbouw-producten, als:

No. 1 Winter-Tarwe, 2 Zomer-Tarwe, 3 Winter-Rogge, 4 Zomer-Rogge, 5 Winter-Gerst, 6 Zomer-Garst, 7 Haver, 8 Boekweit, 9 Klaverhooi, 10 Paardenhooi, 11 Koeijenhooi, 12 Vroege Aardappelen, 13 Late of Winter-Aardappelen, 14 Nieuwe Aardappelsoorten, 15 Mangel- of Beetwortelen, 16 Nieuwe Voedergewassen.

Wordt als eerste en tweede prijs *vereerende getuigschriften* uitgeloofd.

Van No. 1 tot en met No. 8, moeten worden ingezonden twee schoven of bossen ongedorscht en niet minder dan 3 palmen in den omtrek houdende, benevens één halve Ned. schepel van datzelfde graan gedorscht.

Van No. 9, tot en met No. 11, moeten, als monster, minstent 10 Nederlandsche ponden,

Van No. 12, tot en met No. 14, ten minste 1/8 mudde,

Van No. 15, ten minste 10 stuks.

(1) De personen, noch inzenders, noch leden zijnde, moeten bij de intrede der tentoonstelling 10 centen, en bij die des wedstrijds 15 centen betalen.

En van No. 16 van iedere soort en verscheidenheid minstens vijf stuks ingezonden worden.

TUINBOUW.

Wordt een vereerend getuigschrift uitgeloofd voor

No. 17. Eene verzameling van vruchten wassende op stam of aan de schutting, van ten minsten 10 soorten of verscheidenheden en vijf stuks van elke soort.

No. 18. Eene soort of verscheidenheid van vrucht, minstens 10 stuks.

No. 19. Vijf grootste en fraaiste trossen, geteeld in trekkassen, onverschillig van welke kleur.

VEETEELT.

No. 20. Dekhengsten. (1) Werkpaarden, oud ten minste 3 jaren. 1ste prijs ƒ50, 2de ƒ25, uitgeloofd door de Heeren Gedeputeerde Staten R. H. O. SANDBERG, F. CORTEN, H. J. J. L. DE STEURS, P. J. F. BEERENBROEK en de Heer Griffier der Staten F. B. H. MICHIELS VAN KESSENICH.

No. 21. Veulen-merriën. Werkpaarden, oud ten minste drie jaren, gedekt in den springtijd van 1850, met of zonder haar veulen van de vorige dekking. 1ste prijs ƒ30, uitgeloofd door de Heeren L. DE VILLERS DE PITÉ, Voorzitter der Maatschappij, N. A. BOSCH, Onder-Voorzitter, en ALEX. SCHOENMAECKERS, lid van het Hoofd-Bestuur; 2de ƒ20, uitgeloofd door de Heeren J. B. SCHOENMAECKERS, te Hulsberg; A. LOISEL, te Valkenburg; P. H. CEULEN, te St.-Pieter, en J. J. WIJNANDS, te Maastricht, leden van het Hoofd-Bestuur.

No. 22. Jonge Paarden of Veulens, onverschillig van welk geslacht, oud van twee tot drie jaren. 1ste prijs ƒ30, 2de ƒ15, uitgeloofd door de Heeren H. H. GERADTS, vice-president van het Provinciaal Geregtshof, P. C. G. VON GEUSAU, raadsheer, en R. J. B. CAPITAINE, president van de Arrondissements-Regtbank.

No. 23. Drie stuks Hoornbeesten (stier, koe, rund of kalf),) zonder onderscheid van ouderdom of ras. 1ste prijs ƒ20, uitgeloofd door den Heer E. J. P. VAN MEEUWEN, Gouverneur van 't Hertogdom, en den Heer Luitenant-Generaal O. J. H. Graaf VAN LIMBURG-STIRUM; 2de Getuigschrift.

Ieder der in dit nommer bedoelde dieren kan nog in 't bijzonder naar de volgende prijzen dingen.

No. 24. Rijstieren. oud ten minste 18 maanden en ten hoogste vier jaren. 1ste prijs ƒ40, uitgeloofd door de Heeren J. BEMELMANS, G. J. HELGERS, H. NIERSTRASZ, F. X. KERENS VAN WYLRÉ, G. TIELENS, J. GADIOT, CH. POSWICK en L. NIJPELS, leden der Stedelijke Regering van Maastricht; 2de Getuigschrift.

No. 25 Melkkoeijen, 1ste pr. ƒ 30, uitgeloofd door de heeren Graaf O. D'ANSEMBOURG VAN NEUBURG, N. CORNELI van Houthem en F. CORNELI van Kerkrade, beide laatste leden van het Hoofd-Bestuur, 2de pr. ƒ 15, uitgeloofd door de heeren Bon. DE BIEBERSTEIN, 2de Arrond. Militie-Commissaris, J. F. VAN DER MAESEN DE SOMBREFFE, hypotheek bewaarder en Dr. H. HERZMANN, Direct. van het Koninklijk Athenaeum, 3de pr. ƒ 10, uitgeloofd door de heeren JER. CHAINAGE en L. NEIJS, grondeigenaars te Maastricht.

No. 26. Runderen of kalfschotten, van ten hoogste 3 jaar oud, 1ste pr. ƒ 25, 2de pr. ƒ 15, uitgeloofd door de heeren F. REGOUT fabriekant en lid der 1ste Kamer der Stat. Gen., H. SEYDLITZ, en Jonkv. A. W. BEELAARTS, grondeig. te Maastricht.

No 27. Kalveren van het jaar, 1ste pr. ƒ 15, uitgeloofd door de heeren W. CLERMONT, grondeig.

(1) Men leest in de *Gron. Courant*:

Z. M. heeft aan de Limburgsche Maatschappij van Landbouw twee gouden medailles geschonken, elk ter waarde van ƒ80, om te worden uitgereikt bij de tentoonstelling op den 9den Sept. e. k.; zij zullen strekken als eerste prijs, de eene voor den schoonsten hengst, de andere voor de schoonste merrie.

te Maastricht, JOS. COENEGRACHT en J. DUMONCEAU, beiden laatste leden van het Hoofd-Bestuur, 2de pr. Gtg.

No. 28. Vette ossen, pr. ƒ 30.

No. 29. Vette koeijen, pr. ƒ 25.

Op beide nummers, 28 en 29, verpligt zich de slagter HEULEN, te Maastricht, de twee bekroonde beesten aan te koopen tegen, 50 centen het Ned. pond, aan den haak.

No. 30. Beeren van inlandsch ras, pr. ƒ 10, uitgeloofd door de heeren RISING, grondeigen. te Valkenburg, en N. VAN AKEN, id. te Luik

No. 31. Beeren, van verbeterd of gekruisd ras, pr. ƒ 10, uitgeloofd door de heeren L. POLIS, koopman te Maastricht en A. GADIOT, grondeigen. te Gronsveld.

No. 32. Zeugen, van inlandsch ras, pr. ƒ 10, uitgeloofd door de heeren BURY-LEFEBVRE, drukker en JOS. VAN HALEN, logementhouder te Maastricht.

No. 33. Zeugen, van verbeterd of gekruisd ras, pr. ƒ 10, uitgeloofd door de heeren JOS. DUQUESNE, grondeigen. te Scharn, en H. DE LA HAYE, grondeigen. te Maastricht.

No. 34. Rammen onverschillig van welk ras, pr. ƒ 9, uitgeloofd door de heeren C. WINKELMAN, Direct. der Domeinen, G. F. BECKER, koopman, en lid der Sted. Reg. en Kapitein F. J. BOGAERT, lid van het Hoofd-Bestuur.

No. 35. Lammen, onverschillig van welk ras, pr. ƒ 9.

PLOEGWEDSTRIJD.

No. 36. Aan de eigenaars der ploegen welke erkend zullen worden het hun opgelegde ploegdeel 't best bewerkt te hebben.

Drie prijzen: 1o. eene scheefhoekige egge met 24 verstaalde tanden; — waarde: 40 gulden. 2o. een handzaaiwerktuig, met zaadhuisjes en deksels, voor fijne en andere soorten van zaden: — waarde: 40 gulden. 3o. eene ploeg, genaamd *Van Omalius*, voor den gewonen akkerbouw; — waarde: 35 gulden.

Diegene welke den eersten prijs wint, heeft de keus tusschen de drie werktuigen; die den tweeden prijs behaalt, tusschen de twee overblijvenden; die den derden prijs behaalt, bekomt 't laatst overgeblevene werktuig.

37. Aan de geleiders welke de bekroonde ploegen zullen bestierd hebben: Aan die van den eersten prijs: 10 gulden, tweeden 8 en derden 5 gulden.

Afd. Bommelerwaard der Geld. Maatsch. v. Landb.

Alle voorstanders van vooruitgang en verbetering in den veestapel, zullen met belangstelling vernemen, dat eenige landbouwers te Rossem en te Driel, (Bommelerwaard) door tusschenkomst van den *J. W. van Dulm* te Elst, 2 Leicester rammen uit Engeland hebben doen komen, ten einde, door kruissing, het alhier bestaande ras te veredelen.

In ieder dezer dorpen is nu een ram geplaatst, bij welken dit jaar alleen de ooijen der deelhebbers zullen worden toegelaten. — Het is te hopen, dat deze proef met een gelukkig gevolg worde bekroond, en daardoor ook anderen mogen worden aangemoedigd om zich eenige onkosten *in hun eigen voordeel* te getroosten. V. S.

Afdeeling Haarlem der Holl. Maatsch. v. Landb.

De wedstrijd van maaijers door de Afdeeling Haarlem en omstreken der Holl. Maat. v. Landbouw heeft 10 Julij plaats gehad. Dertien maaijers hebben medegedongen.

De uitgestrektheid gronds, aan elken maaijer toegewezen, besloeg 10 Ned. R. Deze uitgestrektheid is door de 4 winners afgemaaid.

Door No. 1	in	60	minuten.
» » 2	»	65	»
» » 3	»	65	»
» » 4	»	60½	»

Genootschap ter bevord. v. Nijverheid te Onderdendam.

Op de Algemeene Vergadering van het Genootschap op den 4den Julij 1850 gehouden, zijn uitgeschreven de navolgende (Landhuishoudkundige) Prijsstoffen. Bij herhaling:

1. Het Genootschap verlangt de uitkomsten te kennen van vergelijkende proeven — genomen op eene oppervlakte van ten minste tien Nederl. roeden — betrekkelijk de opbrengst van twee hier algemeen verbouwd wordende graansoorten, waarvan het zaaizaad voor de eene helft veredeld, dat wil zeggen uitgelezen, en voor de andere helft niet veredeld of uitgelezen is. De belooning voor het beste en goedgekeurde Verslag hieromtrent zal in de zilveren medaille bestaan, en de verslagen vóór den 1sten Januarij 1853 ingezonden moeten worden.

2. Daar sommigen, en wel vooral Duitsche Landhuishoudkundigen, beweren, dat onze hier gewoonlijk gebruikt wordende voetploeg voor vele verbeteringen vatbaar zoude zijn, zoo vraagt het Genootschap, wat men van dit beweren te denken hebbe, en welke verbeteringen er dan, zoowel aan den ploeg zelven, als aan het daarbij gebruikt wordende zeeltuig, kunnen worden aangebragt. — Te beantwoorden vóór den 1sten Januarij 1852. Belooning de zilveren medaille.

3. Daar de landbouwers, in ons gewest, nog zeer weinig gebruik maken van het zaaijen van graszaden, hetzij alleen, en zonder vermenging met andere zaden, hetzij onder witte of Brabandsche klaver, en de teelt van verschillende grassoorten evenwel voor onze Landhuishouding van groot belang kan zijn, zoo belooft het Genootschap deszelfs zilveren medaille aan diegene, welke voor den 1sten Januarij 1853 het volledigst en goedgekeurd wordende verslag bij hetzelve zal inzenden, nopens de volgende proefteelt van een of meer grassoorten: Men bezaaije minstens één bunder land, bezet met deze of gene winter- of zomervrucht, voor de eene helft alléén met rood klaverzaad en voor de andere helft met gelijksoortig klaverzaad, doch vermengd met zaad van een of twee grassoorten, en wel bijzonder ten einde van beide hooi te winnen, om langs dien weg de mindere of meerdere opbrengst, met juistheid, te kunnen bepalen, iets, hetwelk bij beweiding met vee minder gemakkelijk valt, ja onmogelijk is.

NIEUWE PRIJSSTOFFEN.

7. Daar gezegd mag worden, dat wij leven in een tijd van Congressen en Tentoonstellingen, zoo verlangt het Genootschap eene verhandeling, waarin de vraag wordt beantwoord, of Landhuishoudkundige Congressen en Tentoonstellingen waarlijk zoo nuttig zijn, als velen wel meenen, en zoo ja, dan wenscht het Genootschap duidelijk en overtuigd dat nut aangetoond te zien. — Belooning zilveren medaille. Beantwoording voor den 1sten Januarij 1852.

8. Hoe langer zoo meer begint men hier te lande bij verschillende veesoorten gebruik te maken van dezelve met vreemde te croiseren. Mag men met eenigen grond daarvan voor onzen veestapel eenig nut verwachten? Zoo ja, welk nut en waarop moet men daarbij dan vooral letten. Belooning tweede gouden medaille. Beantwoording voor den 1sten Januarij 1853.

9. In den regel schijnt men hier te lande het denkbeeld te omhelzen, dat eene drooge ligging der graslanden minder noodzakelijk is dan bij bouwlanden, ja velen gaan zelfs zoo ver van te beweren, dat eene drooge ligging van 't grasland nadeelig en schadelijk is. Wat heeft men daarvan te denken? Wat leert ons in dezen de wetenschap? en welke wijziging brengt hierin de geaardheid van den grond te weeg? — Belooning tweede gouden medaille. Beantwoording voor den 1sten Januarij 1853.

Alle antwoorden, welke naar eenen prijs dingen, zullen leesbaar en bij voorkeur in de Nederlandsche taal moeten zijn opgesteld: wordende echter het gebruik der Fransche, Engelsche, Hoogduitsche en Latijnsche talen, mits met eenen Italiaansche letter geschreven, toegelaten. Zij zullen niet mogen zijn geschreven met de eigene hand des inzenders, noch met diens naam en woonplaats onderteekend, maar moeten voorzien zijn van eene zinspreuk, vergezeld wezen van een verzegeld biljet, op de buitenzijde dezelfde spreuk voerende, en in welks binnenzijde een kenbaar merk zal zijn gesteld, ten einde, in geval van niet-bekrooning, het ingezonden stuk, op vertooning van dat merk, kan worden terug bekomen en ingezonden worden bij den *Secretaris* Mr. A. J. VAN ROIJEN, te Onderdendam. In dit biljet zal het naambriefje, met dezelfde zinspreuk als het antwoord voorzien, almede verzegeld, moeten zijn ingesloten.

Degene, die zich vóór de toewijzing van den prijs op eenigerhande wijze bekend maakt, zal van alle aanspraak op denzelven verstoken zijn.

Alle bekroonde stukken blijven het eigendom van het genootschap, zullende ieder schrijver, bij het ontvangen van den uitgeloofden prijs, zich verbinden, om hetzelve noch geheel noch gedeeltelijk zonder goedkeuring van het Bestuur, te doen drukken.

Berigten.

Leeuwarden, 25 Julij. In Vriesland is weder last gegeven tot het dooden van 5 runderen, makende met de laatst gedane opgaaf een totaal van 731 runderen. (*Gron. Ct.*)

Wapserveen, 22 Julij. Hoe verblijdend het ook voor ons was onlangs te kunnen melden, dat de longziekte onder het rundvee door krachtdadige maatregelen geheel uit ons dorp, ja zelfs uit de provincie Drenthe was verdwenen, moeten wij nu weder mededeelen, dat bij den landbouwer *R. A. Everts* op nieuw eene koe door die besmettelijke ziekte is aangetast. (*Steenw. Ct.*)

Veenendaal, 15 Julij. De bijenmarkt dit jaar den 3den Julij geopend, werd wederom druk bezocht, zoowel door handelaren als vreemdelingen. Er werden aangebragt 69 vrachten, ieder vracht 60 korven bevattende, dus te zamen 2070 korven. De prijs bedroeg gemiddeld ƒ3 per korf. De laatsten werden heden zeer willig verkocht. *Handelsblad.*

(In No. 23 van den loopenden jaargang der Algemeene Nijverheids-Courant komt eene mededeeling voor van hetgeen in de onderscheidene provinciën van het Rijk, ten behoeve van den Landbouw wordt gedaan. Aan het slot daarvan is eene uitnoodiging geplaatst, om naauwkeurige inlichting voor zoo verre het medegedeelde niet juist mogt zijn. Dientengevolge is door den Heer *U. G. Schilthuis*, *Jz.*, het volgende artikel in gemeld weekblad geplaatst, en rekenen wij dit van genoeg belang, om het ook onzen lezers mede te deelen. *De Redactie*, der Gron. Courant.

Provincie Groningen. I. Even als in andere provinciën, bestaat hier eene *Commissie van Landbouw*, die zich veel moeite geeft, ook buiten haren bepaalden werkkring, daartoe in staat gesteld door eene jaarlijksche bijdrage van ƒ 1000 van de provincie. Zij houdt tweemaal in het jaar tentoonstellingen, en tevens eene landbouwers bijeenkomst. Zij heeft Engelsch Rundvee, Schapen en Varkens ingevoerd, schrijft prijsvragen uit, enz.

In verband met de Commissie van Landbouw,

bestaat er een *Reglement ter bevordering der Paardenfokkerij*, ten gevolge waarvan jaarlijksche keuringen van Hengsten en Merriën, met aanzienlijke premie-uitdeelingen verbonden, plaats hebben. Er is ook een *Reglement tot wering der besmettelijke Longziekte* ingevoerd en eene *Provinciale Commissie tot onderzoek dier verwoestende ziekte*

2. *Genootschap ter bevordering van Nijverheid te Onderdendam*, opgerigt in 1837. — Deszelfs eerste zorgen zijn reeds besteed aan den Landbouw en het blijft steeds met ijver op denzelfden weg voortgaan, waartoe de plaats der vestiging de ruimste gelegenheid aanbiedt. Jaarlijks hebben er van wege dit genootschap beoordeelingen met premie-uitdeelingen plaats voor de beste Stieren in dit gewest, tot verbetering van het Rundvee-ras. Van dit genootschap bestaan in de provincie vier *onder-afdeelingen*: Beerta, Appingedam, Uskwert en Leens. Bij de eerste is, door de welwillende medewerking van een der leden, den Heer *B. R. G. Smith*, veearts der eerste klasse te Beerta, sinds eenigen tijd een cursus geopend in de *natuur- en scheikunde*, bepaaldelijk voor en ten behoeve van aankomende Landbouwers. Deze lessen gaan steeds met zeer belangrijke proeven gepaard. Een dertigtal leerlingen geven hem, tot eenige en voldoende belooning, de belangstelling, welke zij in zijne lessen stellen. Ook in de vereeniging Leens worden, in de winter-vergaderingen, voorlezingen en proeven gedaan, tot het gebied van natuur- en scheikunde behoorende, bij welke de Secretaris, de Heer *P. Werkman*, veearts aldaar, veel moeite aanwendt.

3. *Landhuishoudkundige School* te Groningen, verbonden met eene, aan genoemde school toebehoorende, boerderij te Haren, in de nabijheid der stad gelegen. De inrigting daarvan is in het algemeen deze: zij staat onder bestuur van den Hoogleeraar *H. C. van Hall*, als Directeur, en vier Heeren Commissarissen. De lessen zijn in een winter- en zomer-halfjaar verdeeld. In het winter-halfjaar wonen de leerlingen de lessen bij van den Hoogleeraar *van Hall* in de Landhuishoudkunde en Kruidkunde, van den Hoogleeraar *Mulder* in de Scheikunde en toegepaste Scheikunde, van Dr. *Stratingh* in de Natuurlijke historie, van den Heer *Römelingh* in de Wiskunde en toegepaste Werktuigkunde; terwijl de aanvangers zich de eerste gronden der scheikunde trachten eigen te maken door de lessen van den Amanuensis bij de Scheikunde, den Heer *Lofvers*, en de verstgevorderden zich, bij denzelfden, praktisch in Scheikundige ontledingen, enz. in het laboratorium oefenen. De veearts *J. B. Bilroth* deelt ook onderrigt mede in de kennis der huisdieren en hunne leefregelkunde. Eenige der leerlingen wonen ook de afzonderlijke lessen van den Hoogleeraar *van Hall* over den Kolonialen Landbouw bij, en maken voor en na gebruik van de verzameling van werktuigen, enz. voor den Landbouw, van de voorlezingen bij het natuurkundig genootschap, van het museum voor natuurlijke historie, van den Landhuishoudelijken Tuin der Hoogeschool enz., enz.

In het zomer-halfjaar doen zij, naar hunne vorderingen en geregelde afwisseling onder elkander, alle praktische werkzaamheden mede: ploegen, eggen, zaaijen, het vee verzorgen enz., naar aanwijzing van den bouwmeester *Leenders*, waartoe deze boerderij, thans ruim 40 bunders groot, eene geschikte gelegenheid geeft. Een gedeelte van den dag wordt telkens aan het onderwijs in de boekhouding en aan repetitiën van het 's winters geleerde, maar het grootste gedeelte van den dag aan praktische werkzaamheden besteed.

De leerlingen, die in de gebouwen der school wonen, zijn, zoowel des zomers als des winters, onder de leiding van den onder-directeur, den Heer *Römelingh*.

Het aantal leerlingen bedraagt bij afwisseling 30—40. Verscheidene, die deze school sedert hare oprigting in 1842 bezocht hebben, zijn reeds als landbouwers of opzieners van landgoederen in onderscheidene oorden van ons vaderland geplaatst.

De aanmerkelijke vergrooting der gebouwen, die in den laatsten tijd heeft plaats gehad, geeft gelegenheid, dat thans alle zich aanmeldende leerlingen dadelijk opgenomen kunnen worden.

De Landhuishoudkundige school werd aanvankelijk opgerigt door het hier bestaande aanzienlijk

4. *Departement der Nederlandsche Maatschappij ter bevordering van Nijverheid*, dat zich ook de belangen des landbouws zeer aantrekt, en het vorige jaar daarstelde eene afzonderlijke afdeeling ter bevordering van *Ooft- en Tuinbouw*, die, in vereeniging met de Commissie van Landbouw, jaarlijks geregelde tentoonstellingen houdt, en door het ontbieden van vreemd zaaizaad als anderzins, voor de belangen van den ooft- en tuinbouw werkzaam is.

Bij het genoemd departement zijn in den winter 1849—1850 door den Hoogleeraar Mr. *Star Numan* voorlezingen over de *Volkshuishoudkunde* gehouden, die ook door vele leerlingen der Landhuishoudkundige school geregeld bezocht zijn.

5. Bestaat ook hier een belangrijk *Kabinet van Landbouwkundige Werktuigen en Gereedschappen*, hetwelk nog jaarlijks vermeerderd en niet alleen veel bezocht wordt door landbouwers en andere belangstellenden, maar waaruit ook, onder noodigen waarborg, werktuigen ter beproeving of na making worden afgegeven. De Hoogleeraar *van Hall*, die over dit kabinet het bestuur heeft, geeft zich veel moeite om het nuttige doel van zoodanige kabinetten met het onze te bereiken.

6. De *Landhuishoudelijke Tuin*, aan de Hoogeschool alhier gevestigd, bevat eene zeer uitgebreide verzameling granen en andere gewassen, die met den landbouw in verband staan, kan door een ieder bezigtigd worden, dient tot vele kleinere proefnemingen, tot kosteloos verspreiden van vele nuttige zaden, en is een kostbaar hulpmiddel bij het onderwijs in de landhuishoudkunde, dat, in verband met de Landhuishoudelijke school, aan de Hoogeschool te Groningen sedert eenige jaren *kosteloos* voor het *algemeen* gegeven en door velen bezocht wordt.

7. Ook de leerlingen der te Groningen gevestigde *Kweekschool voor Onderwijzers* wonen de genoemde lessen in de landhuishoudkunde geregeld bij, en krijgen in den landhuishoudelijken tuin tevens onderrigt in den tuinbouw, bij den amanuensis voor dit vak bij de Hoogeschool.

Berigten wegens de Koloniën der Maatschappij van Weldadigheid, over het eerste vierendeel jaars van 1850.

(Zie Courant No. 9.)

(De redactie heeft tot haar leedwezen dit berigt niet vroeger ontvangen, en alzoo thans eerst, of bijna 4 maanden te laat, kunnen plaatsen.)

De sterkte der bevolking is in de koloniën nagenoeg dezelfde gebleven, hebbende de aankomelingen het getal ontslagenen ruim opgewogen. De sterfte was in de verloopene drie maanden zeer matig en de gezondheid onder de kolonisten dan ook gewenscht, waarover wij te meer reden hebben ons te verheugen, wanneer wij in aanmerking nemen den jammerlijken toestand, waarin niet zelden de nieuw aankomenden verkeeren. Een in het begin dezer maand aangebragt getal van 27 kinderen strekte daarvan tot een in het oogloopend bewijs. Daaronder bevonden zich 10 scabieusen, 10 met tinea capitis in ergen graad, verscheidene met gaten in handen en voeten, een jongentje met catharale koortsen en keelontsteking en een meisje hetwelk een rond jaar aan alledaagsche tusschenpoozende koortsen geleden heeft.

Het ware te wenschen, dat, alvorens soortgelijke zwakke schepselen aan verandering van luchtgestel en levenswijze werden blootgesteld, hunne herstelling konde worden beproefd.

Onder die omstandigheden kan het geene verwondering baren, dat onder de kinderen te Veenhuizen vele worden aangetroffen, waarvan de physieke ontwikkeling te wenschen overlaat.

De in het laatst van November aangevangen winter heeft tot half Februarij het landwerk gestremd.

Tot half Maart bleef het zacht weder, in welke maand tijds er nog veel van het achtergebleven winterwerk heeft kunnen worden afgedaan.

Daarop volgde echter weêr vorst en vele koude nachten, tot aan het einde der maand, toen de winter ons eerst voor goed heeft verlaten en door het voorjaar, met zacht en vochtig weder, is vervangen.

Was men met half Maart, als naar gewoonte, reeds even begonnen met vroege aardappelen te poten, zulks moest echter spoedig gestaakt en nog tot het begin van de maand April uitgesteld worden, waarmede men echter thans met alle kracht bezig is, zoodat dit werk in deze maand genoegzaam geheel zal afloopen. Het voornemen bestaat om wederom de gewone uitgestrektheid lands met aardappelen te bepoten. zijnde ruim 530 bunders, waarvan het meerendeel op bremland, hetwelk voor het begin dezer maand genoegzaam geheel ondergeploegd of gespit heeft kunnen worden. Ongeveer 20 bunders nieuw ontgonnen land komt er, dit jaar, in al de koloniën, voor de eerste maal, met aardappelen beteeld.

De hiertoe ontbrekende mest heeft tijdig van elders kunnen worden bekomen.

De winter-rogge, waarvan 754 bunders uitgezaaid is, had van de eerste vorst weinig geleden; van de laatste, na half Maart, heeft zij dit meer, inzonderheid de laatst gezaaide in December, toen er, bij tusschendooi, in de gewone koloniën nog 33 bunders is bezaaid; zoomede de jongste rogge, op ligten, veenachtigen, opgevroren grond, te Ommerschans, die men daarom, in het begin dezer maand, met het welter-blok heeft gerold.

De vroeg gezaaide rogge, daarentegen, staat overal vrij goed en hiermede is de grootste oppervlakte beteeld; terwijl de akkers, die in het begin der volgende maand blijken mogten niet te zullen voldoen, met boekweit zullen worden herzaaid, waarbij wij ons vroeger zoo wel hebben bevonden.

De bemesting van het groenland is in de gewone koloniën en te Ommerschans tijdig afgedaan; te Veenhuizen kan dit eerst in deze maand geheel afloopen.

Te Ommerschans wordt er, voor de eerste keer, eene belangrijke proef genomen met de bemesting van een vierde gedeelte van het klaverland, ongeveer 50 bunders, met Zwolsche haard-asch, tegen 70 mud op het bunder. Daar de grond hier niet onvruchtbaar is, als veel plantaardige stoffen bevattende, en de granen en aardappelen dan ook doorgaande geil genoeg groeijen, maar, daarentegen, de klaver en het gras dikwijlt niet aan de verwachting voldoen en in 't voorjaar gewoonlijk te sterk met wilde zuring bezet zijn, zoo koesteren wij van deze asch-bemesting, welke tegenwoordig het beste weder treft, goede verwachting. Trouwens overal belooft het groenland een gewenscht product. Door de sneeuwbedekking heeft de klaver van de vorst dezen winter weinig of niets geleden en de opvolging van het drooge weder in Maart door gewenschten regen in April versterkt ons in die hoop.

Terwijl het aardappelpoten in deze maand ten einde loopt, zal het zaaijen van zomergraan, als haver, gerst en boekweit, met de volgende week beginnen, waartoe de grond bereids wordt gereed gemaakt. Daaronder zal weêr een weinig meer lands met Himalaja-gerst behooren, die verleden

jaar, over het geheel, goed voldaan heeft, meer zaad geeft en zoo zwaar is als deze; waarvan dan ook ruim zoo veel brood kan worden gebakken, hetwelk, voor de helft met rogge vermengd zijnde, van gewoon roggebrood, in smaak noch kleur, te onderscheiden is.

In de gewone koloniën zal het voor den winter onbezaaid gebleven roggeland thans met haver of boekweit worden bezaaid.

Van de gerst bij de gestichten zal wederom een gedeelte op rijen worden gezaaid, dat echter voor ons minder doelmatig schijnt, uithoofde het klaver- en raai-graszaad dan eerst later, vóór het laatste schoffelen, daar tusschen kan worden gezaaid, die, zoo als verleden jaar gebleken is, daardoor minder spoedig en niet digt opslaat. Intusschen zal het nader worden beproefd en ook de uitkomst van het graan-product met dat van het uit de hand gezaaide vergeleken worden.

Wij mogen ons steeds over den toestand van het rundvee verblijden, niettegenstaande de longziekte in verschillende streken rondom de Ommerschans geheerscht heeft of nog bestaat. Het vetmesten der oude runderen, op enkele stallen bij de gestichten, wordt voortgezet. De zuivel-opbrengst van het melkvee, door de hoevenaars, is voldoende. Te Ommerschans zijn wederom 40 varkens, van nagenoeg een jaar oud, geslagt, waarvan 30 voor de huishouding en de tien kleinste voor de boeren, welke eerste gemiddeld 82 Ned. pond, het stuk zwaar zijn bevonden. De varkenfokkerij hier en de schaapfokkerij te Veenhuizen en Wateren wordt met goed gevolg voortgezet.

Het turfgraven is in de koloniën met den aanvang dezer maand begonnen, te Veenhuizen zelfs eerder, alwaar dan ook thans reeds 250 dagwerk of een vierde der behoefte is gegraven.

De minder groote bevolking, die in deze maand, ook door het jaarlijksch ontslag, nog aanzienlijk staat af te nemen (terwijl het fabrijkwezen vele handen blijft vorderen), maakte het geraden met dien belangrijken arbeid den meest mogelijken spoed te maken, om de hulp van vreemden hiertoe te kunnen blijven ontberen, gelijk in het afgeloopen jaar, voor het eerst, de geheele behoefte aan turf door de eigene bevolking is gestoken en afgewerkt.

Het fabrijkwezen is thans druk aan den gang, daar er tegenwoordig wekelijks 14,000 stuks koffijzakken en 900 stukken katoen worden geweven en de katoenspinnerij nagenoeg 3000 pond garen voortbrengt; alle welke inrigtingen alzoo, behoorlijk van grondstoffen voorzien, zeer voorspoedig werken.

De fabrijkwerkzaamheden ter voorziening in de eigene behoefte aan kleeding en dekking zijn, daarentegen, thans niet druk. Althans het spinnen en weven daartoe wordt hoe langer zoo meer voor den winter gehouden, om daardoor des zomers over meer landwerkers te kunnen beschikken, hetgeen thans op de gewenschte hoogte gebragt is, daar er een ruime voorraad van die stoffen bestaat, dat tevens de gelegenheid daarstelt om hetgeen daarvan te verwen is in den zomertijd te kunnen doen bewerken.

Al de overige werkzaamheden van eenig ander bedrijf, ter verdere voorziening in de eigene behoefte, worden zorgvuldig in stand gehouden, zoo als de wagenmakerijen, smederijen, klompenmakerijen, kuiperijen, mandenmakerijen, paardentuigmaken, bezembinderijen en menige anderen meer, waarvan de laatst ingevoerden hoe langer zoo meer aan de verwachting voldoen, zoo als het spijkermaken, het draaijen van knoopen, het maken van weversspoelen, houten schoppen, lepels en nappen en dergelijken.

Veelsoortig is alzoo de arbeid, waarmede de kolonisten, en daaronder voornamelijk de min validе, kunnen worden bezig gehouden, en niet zoo zelden gebeurt het dan ook, dat er van dezulken zich in de koloniën verder voor hun ambacht bekwamen en daardoor nog in staat geraken, later, buiten dezelve, er het brood mede te verdienen.

Een aantal weezen, vondelingen en verlaten kinderen verlaten thans achtereenvolgende, naar gelang der uitzigten op een middel van bestaan, of het bekomen eener plaatsing, het kindergesticht te Veenhuizen.

Ook de werkzaamheden van ontginning aan de Smilde en elders trekken eenige jongelieden, die wij, om hunne verkregene geschiktheid voor het werk dat er thans hier zoo veelvuldig te doen valt, met leedwezen, maar in hun en het alge meen belang, met blijdschap de wereld zien intreden, alwaar wij hun de ontmoeting van vele edeldenkenden hartelijk toewenschen, om hunne eerste zwakke schreden te sterken en hen menschlievend gade te slaan.

De scholen zijn dezen winter gezet en met vrucht gehouden geworden, blijkens het plaats gehad hebbende voorjaars onderzoek, door den opziener, tengevolge waarvan de overplaatsing van de dag- naar de avondscholen, alsmede het geheel ontslag van de school, naar gelang van de plaats gehad hebbende vorderingen, is geregeld.

Evenzoo wordt het godsdienstwerk, door leeraars en geestelijken, ijverig voortgezet.

Zamenkomsten van Landbouw-Genootschappen (in Augustus en September.)

6 Aug. Te VORDEN Ploegwedstrijd der Afd. Zutphen van de Geld. Maatsch. v. L.

17 Aug. Te ALPHEN Vergad. der Afd. Maas en Waal van de Geld. Maatsch. v. L.

20 Aug. Te ZAANDAM Wedstrijd in het Grasmaaijen, door de Afd. Zaanlandsche dorpen van de Holl. M. v. L.

20 Aug. Te ZAANDAM Vergad. der Afd. Zaanlandsche dorpen van de Holl. Maats. v. L.

21 Aug. Te BEVERWIJK Vergad. der Afd. Velsen van de Holl. Maats. v. L.

21 Aug. Te EGMOND aan de Hoef, Vergad. der Afd. Alkmaar van de Holl. M. v. L.

21 Aug. Te DIEVERBRUG Tentoonst. van het Genootschap. v. L. in Drenthe.

31 Aug. Te MONSTER, in de herberg Overheide, Vergad. der Afd. Westland van de Holl. M. v. L.

? Aug. Te BROEK in Waterland Tentoonst. van Vee der Afd. Waterland van de Holl. M. v. L.

? Aug. Te ? Harddraverij van Boerenpaarden der Afd. Sloten van de Holl. M. v. L.

1 Sept. Te NAALDWIJK aangifte voor den Ploegwedstrijd met 3 paarden van de Afd. Westland der Holl. M. v. L.

6 Sept. Te LEXMOND Vergad. der Afd. de Vijfheerenlanden c. a. van de Holl. M. v. L.

8—10 Sept. Te MAASTRICHT Tentoonstell. van de Maatsch. v. L. v. Limburg (zie No 31 der Courant.)

11—13 Sept. Te DORDRECHT Tentoonstelling van Vee enz., van de Afd. Dordrecht en omstreken van de Holl. M. v. L.

17 en 18 Sept. Te PURMEREND Tentoonstelling van Vee enz., van de Afd. Beemster, Edam en Purmerend en omstreken van de Holl. M. v. L.

20 Sept. Te ECK EN WIEL Vergad. der Afd. *Neder-Betuwe* van de Geld. M. v. L.

25—29 Sept. Te ALKMAAR Tentoonstell. en Algem. Vergad. der Holl. Maatsch. v. L. (Zie No. 26 en 27.)

? Sept. Te HUMMELO Vergad. der. Afd. *Lijmers* van de Geld. M. v. L.

Marktprijzen.

GRONINGEN, 30 Julij.

Tarwe. Oude Bak 72 ℔ f6.75; N. Oml. 70 ℔ f6.25; dito 72 ℔ f6.65; Old. 68 ℔ f5.45; dito 70 ℔ f5.85; dito 72 ℔ f6.25. — *Rogge.* Inlands. 66 ℔ f3.90; dito 68 ℔ f4.20; dito 70 ℔ f4.50. — *Boekweit* Gr. Zand 62 ℔ f3.55; dito 64 ℔ f3.85; dito 66 ℔ f4.15; Zw. Zand 64 ℔ f3.65; Veen 64 ℔ f3.55. — *Gerst.* Winter 52 ℔ f2.70; dito 54 ℔ f2.85; dito 56 ℔ f3.05; Zomer 56 ℔ f2.85; dito 58 ℔ f 3.00; Knobbe 60 ℔ f3.10; dito 62 ℔ f3.30. — *Haver.* Dikke 41 ℔ f2.15; dito 44 ℔ f2.40; dito 47 ℔ f2.70; dito 48 ℔ f2.85; dito 50 ℔ f2.90; dito 52 ℔ f3.05; Bl. Voer 38 ℔ f 2.10; dito 40 ℔ f2.20; dito 42 ℔ f2.30; Zw. Voer 40 ℔ f2.10; dito 42 ℔ f2.20; dito 44 ℔ f2.30. — *Boonen.* Paardeb. f3.25, 3.50, 4.75 à 3.90. — *Gort.* Grove p. m. f4.50, 4.80 à f5.00; dito Parel 100 N. ℔ f6.50 à f10. — *Koolzaad* f9.25, 9.50, 9.75 à 10.25. — *Aveelzaad* f9.50, 9.75 à 10.10. — *Boter* 1ste soort $\frac{1}{4}$ ton f18 à $19\frac{1}{4}$; 2de soort $\frac{1}{4}$ ton f18 à $18\frac{1}{2}$.

Tarwe vond eenige meerdere vraag. — Rogge door geringen aanvoer 10 à 15 cents hooger verkocht. — Boekweit iets lager. — Oude Gerst met weinig handel; een enkel partijtje nieuwe Winter-Gerst ter markt zijnde, is op 56 ℔ tot f3.15 verkocht. — Haver prijshoudend. — Boonen in een doen. — Van N. Koolzaad, waarvan ongeveer 150 lasten ter veil, was de kwaliteit over het geheel minder droog dan vorigen marktdag; de vraag gering zijnde, is slechts een gedeelte tot verlaagde prijzen als genoteerd verkocht.

AMSTERDAM, 31 Julij.

Tarwe tot ruim vorige prijzen bij partij aan cons. en verzending. In entr.: 125, 128 ℔ Rijn f214, 228. In cons.: 128 ℔ b. Pools. f278; 130 ℔ j. b. dito f293; 126, 127 ℔ Noord Holl. f250, 233; 125 ℔ Vries. f227. — *Rogge* stil; 121 ℔ o. Pruis. f150. — *Garst* in doen; 108 ℔ Manheimer f122. — *Koolzaad* verkocht: n. Zeeuwsch 50 £; op 9 vat in Sept., Oct. en Nov. 51 £; April 58 £. — *Lijnzaad* in een doen; 110 ℔ Riga $f262\frac{1}{2}$.

UTRECHT, 27 Julij.

Tarwe f6.90 à f7.60. — *Rogge* f5.00 à f5.30. — *Garst* f3.20 à f3.60. — *Boekweit* f5 à f5.40. — *Haver* f2.50 à f3. — *Groene Erwten* f5 à f7. — *Koolzaad* f11.25 à f11.75. — *Boter* f0.56 à f0.78 het pond. — *Kaas* f28 à f32 de 100 pond. — *Aardappelen* f1.40 à f1.70 de mudde.

ARNHEM, 2 Augustus.

Nieuwe Weit f7.50 tot f9.00; *Rogge* f4.85 tot f5.15; *Boekweit* f5.20 tot f5.40; *Garst* f3.75; *Voerhaver* f2.45 tot f2.65; *Koolzaad* f11.00 tot f11.50; Nieuwe *Aardappelen* f1.60 tot f1.80; *Boter* f0.60 tot f0.68 *het pond.*

MIDDELBURG, 25 Julij.

Er was heden merkelijk minder tarwe dan voorgaande week ter veil, en daar er algemeen minder vraag bestond en de koopers tot lager prijzen gestemd waren, zoo heeft men dezelve 10 cts. per mud minder dan de voorgaande week afgegeven. De rogge bleef zonder prijsverandering. Er was nieuwe wintergerst, verschillend van deugd en droogte; de puikste is tot proef gekocht. Walchersche witte- en bruineboonen waren geheel zonder handel; puike Walchersche paardeboonen zijn bij partij van den zolder gekocht; er zijn ook Walchersche groene erwten voor binnenlandsche verzending gekocht. Het aanzijnde nieuwe koolzaad, circa 40 à 50 last, was zeer verschillend van deugd en droogte; alleen het puike en kraak-droogo zaad had graag koopers.

Tarwe f7.35; *Rogge* f4.80; *Gerst* f3.60; *Witteboonen* f5; *Groene Erwten* f4.70; Versche *Boter* f0.66 per Ned. pond.

'S HERTOGENBOSCH, 30 Julij.

Rogge f4.60 à f5.85. — *Boekweit* f4.20 à f4.60 — *Haver* het Ned. pond $f0.04\frac{3}{4}$ tot f0.05. — *Gort Haver* het Ned. pond $f0.05\frac{1}{2}$

Markten.

5den Apeldoorn *schap.* Zuidlaren Utrecht 6den Akkrum, Baard, Ommen, Nijenhuis Deventer *vark.* Veendam, Oudewater Lochem *vark.* Rijzenburg 7den Buitenpost Veenendaal *wolm.* Scherpenzeel *schap. vark.* Raalte, Schiedam Hengelo in G. Vierakker Wageningen *vark.* Noord-Waddinxveen 8sten Deventer Hardenberg Barneveld *schap.* 9den Vriezenveen Delden *vark.* Hattem *vark. houtm.* 10den Groningen Menaldum, Anjum.

Aankondigingen.

TE KOOP: Vertrouwde VOLBLOEDS LEICESTER RAMMEN, afkomstig uit de beste Engelsche Kudden; te bevragen bij den Heer *J. G. J. VAN DER BOSCH*, te *Wilhelminadorp*, Prov. *Zeeland.*

Te Arnhem, bij J. G. MEIJER, Uitgever. — *Gedrukt bij G. J. THIEME.*